

УДК 342.9

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2025-11-11

Тохтамиш Маріанна Євгеніївна,
ад'юнкт кафедри поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0009-0001-8099-3203

Басс Вікторія Олександрівна,
кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000-0002-4915-2991

ПЕРЕВАГИ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ОХОРОНИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

У статті здійснено комплексну науково-правову характеристику переваг сучасного стану правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж. Актуальність дослідження обґрунтовано визначальною роллю електронних комунікацій у забезпеченні стабільного функціонування публічного управління, фінансових сервісів, систем оповіщення, екстреної допомоги, оборонного управління, освіти та повсякденного спілкування. Наголошено, що пошкодження кабельних ліній, споруд електрозв'язку, технічних засобів або недотримання встановлених вимог під час проведення робіт в охоронних зонах не обмежується заподіянням майнової шкоди оператору, а створює небезпеку одночасного порушення приватних, суспільних і державних інтересів.

Послідовно розглянуто регулятивний, інституційний і процесуальний складові елементи відповідного правового механізму. Показано значення положень Закону України «Про електронні комунікації» та Правил охорони ліній електрозв'язку, якими конкретизуються охоронні зони, просторові й технологічні параметри захисту мереж, порядок проведення робіт, вимоги щодо погодження, маркування та дотримання спеціальних обмежень. Визначено роль національного регулятора у сфері електронних комунікацій, до компетенції якого належить розгляд справ про правопорушення, передбачені статтею 147 КУпАП. Наголошено, що спеціалізований характер регулятора, засади його незалежності, колегіальності, відкритості та професійності створюють передумови для кваліфікованої оцінки технічних обставин відповідних справ. Звернено увагу й на загальні процесуальні гарантії КУпАП, що регламентують збирання та оцінювання доказів, складення протоколу, реалізацію прав особи, винесення постанови та її оскарження.

Запропоновано авторське розуміння переваги сучасного стану правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж як нормативно або інституційно закріпленої властивості відповідного механізму, яка підвищує його здатність своєчасно попереджати протиправні посягання, точно визначати підстави юридичної відповідальності, пропорційно реагувати на різний ступінь шкідливості діянь, забезпечувати професійний розгляд справи та гарантувати захист процесуальних прав особи. Обґрунтовано систему основних переваг чинного правового регулювання та охарактеризовано сутність кожної із них.

За результатами дослідження резюмовано, що сучасний механізм адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж має комплексний і функціонально взаємопов'язаний характер. Його переваги полягають не тільки у посиленні санкцій, а передусім у поєднанні спеціального складу адміністративного правопорушення, превентивної та результативної моделей реагування, широкого предмета правової охорони, диференційованого санкційного впливу, спеціальних технічних правил, професійної компетенції національного регулятора та загальних процесуальних гарантії. Доведено, що така система спрямована як на застосування адміністративних стягнень після вчинення правопорушення, так і на завчасне попередження небезпечного втручання у функціонування електронної комунікаційної інфраструктури, охорона якої становить самостійний напрям забезпечення стійкості суспільно важливих процесів.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративне правопорушення, адміністративне законодавство, телекомунікаційна мережа, електронна комунікаційна мережа, охорона телекомунікаційних мереж, технічні засоби телекомунікації, споруди електрозв'язку, охоронна зона, адміністративне стягнення.

Tokhtamysh M. Ye., Bass V. O. Advantages of the Current State of Legal Regulation of Administrative Liability for Violations of Telecommunications Network Protection Rules

The article provides a comprehensive scientific and legal description of the advantages of the current state of legal regulation of administrative liability for violation of the rules for the protection of telecommunications networks. The relevance of the study is justified by the decisive role of electronic communications in ensuring the stable functioning of public administration, financial services, warning systems, emergency assistance, defense management, education and everyday communication. It is emphasized that damage to cable lines, telecommunications facilities, technical means or failure to comply with established requirements during work in protected areas is not limited to causing property damage to the operator, but creates a danger of simultaneous violation of private, public and state interests. The regulatory, institutional and procedural components of the relevant legal mechanism are consistently considered. The significance of the provisions of the Law of Ukraine «On Electronic Communications» and the Rules for the Protection of Telecommunications Lines, which specify the protected areas, spatial and technological parameters of network protection, the procedure for carrying out work, requirements for approval, marking and compliance with special restrictions, is shown. The role of the national regulator in the field of electronic communications is determined, whose competence includes the consideration of cases of offenses provided for in Article 147 of the Code of Administrative Offenses. It is emphasized that the specialized nature of the regulator, the principles of its independence, collegiality, openness and professionalism create the prerequisites for a qualified assessment of the technical circumstances of the relevant cases. Attention is also drawn to the general procedural guarantees of the Code of Administrative Offenses, which regulate the collection and evaluation of evidence, the preparation of a protocol, the exercise of individual rights, the issuance of a resolution and its appeal. The author's understanding of the advantages of the current state of legal regulation of administrative liability for violations of the rules for the protection of telecommunications networks is proposed as a normatively or institutionally fixed property of the relevant mechanism, which increases its ability to timely prevent unlawful encroachments, accurately determine the grounds for legal liability, respond proportionately to different degrees of harmfulness of acts, ensure professional consideration of the case and guarantee the protection of the procedural rights of the individual. The system of the main advantages of the current legal regulation is substantiated and the essence of each of them is characterized. According to the results of the study, it is summarized that the modern mechanism of administrative liability for violations of the rules for the protection of telecommunications networks is of a complex and functionally interconnected nature. Its advantages lie not only in the strengthening of sanctions, but primarily in the combination of a special composition of the administrative offense, preventive and effective response models, a wide subject of legal protection, differentiated sanctioning influence, special technical rules, professional competence of the national regulator and general procedural guarantees. It is proven that such a system is aimed both at the application of administrative penalties after the commission of an offense, and at the early prevention of dangerous interference in the functioning of the electronic communications infrastructure, the protection of which is an independent direction of ensuring the stability of socially important processes.

Key words: administrative liability, administrative offense, administrative legislation, telecommunications network, electronic communications network, protection of telecommunications networks, telecommunications equipment, telecommunications facilities, security zone, administrative penalty.

Постановка проблеми. Стабільність електронних комунікацій є передумовою функціонування публічного управління, фінансових сервісів, систем оповіщення, екстреної допомоги, оборонного управління, освіти та повсякденного спілкування. За таких умов пошкодження кабельних ліній, споруд електрозв'язку, технічних засобів або виконання робіт у межах охоронних зон без дотримання встановлених вимог виходить за межі звичайного майнового конфлікту. Воно створює ризик одночасного порушення приватних, суспільних і державних інтересів. Дослідницька служба Верховної Ради України обґрунтовано пов'язує стійкість і безперервність електронних комунікаційних мереж із якістю життя, безпекою держави та суспільства, а відповідні ресурси розглядає як складову критичної інфраструктури [1, с. 3].

У наукових працях правове регулювання юридичної відповідальності традиційно оцінюється через виявлення недоліків: застарілої термінології, колізій, прогалин, складності доказування або низької результативності правозастосування. Такий критичний підхід є необхідним, однак він не повинен усувати з поля зору ті нормативні рішення, що вже виконують охоронну, превентивну, регулятивну та гарантійну функції. Для подальшої модернізації законодавства важливо не лише встановити, що потрібно змінити, а й визначити, які елементи чинної моделі доцільно зберегти, посилити та перенести до майбутньої систематизованої конструкції адміністративно-деліктного законодавства.

Особливість досліджуваної сфери полягає у співіснуванні двох термінологічних шарів. Стаття 147 КУпАП і досі оперує поняттями «телекомунікаційна мережа», «технічні засоби телекомунікації» та «споруди електрозв'язку», тоді як Закон України «Про електронні комунікації» використовує сучасні

категорії «електронна комунікаційна мережа» та «технічні засоби електронних комунікацій» [2; 3]. Ця неузгодженість є резервом удосконалення, але водночас чинне регулювання зберігає безперервність охорони матеріальної інфраструктури й не допускає виникнення правового вакууму в перехідний період.

Отже, наукова проблема полягає у визначенні не формальних переваг окремої санкції, а системних позитивних властивостей механізму, завдяки яким адміністративна відповідальність здатна попереджати порушення, забезпечувати раннє реагування, відмежовувати проступок від злочину, залучати спеціальні знання регулятора та гарантувати права особи під час провадження.

Метою статті є формування науково обґрунтованого переліку переваг сучасного стану правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж, а також загальнотеоретична характеристика сутності кожної переваги.

Стан дослідження. Тією чи іншою мірою проблематика була предметом дослідження ряду вчених, серед яких, насамперед, слід назвати таких: В.О. Басс, О.Ю. Дрозд, А.М. Захарченко, О.А. Заярний, М.В. Колеснікова, Л.М. Кравченко, В.В. М'якотіна, І.В. Прасолов, В.С. Сірко, В.В. Сокурєнко, Л.В. Шестак, В.О. Яцун та інші.

Виклад основного матеріалу. Центральною правовою нормою є стаття 147 КУпАП, яка передбачає відповідальність за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж або пошкодження телекомунікаційної мережі, технічних засобів телекомунікації чи споруд електрозв'язку, що входять до складу мережі. Санкція диференційована, оскільки для громадян установлено штраф від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, для посадових осіб – від трьохсот до чотирьохсот таких мінімумів [2].

Чинна редакція статті 147 сформувалася внаслідок Закону України від 13 травня 2020 року № 600-ІХ, яким було посилено захист телекомунікаційних мереж, розширено предмет адміністративно-правової охорони й одночасно оновлено статтю 360 Кримінального кодексу України [4]. Таке паралельне реформування адміністративної та кримінальної норм заклало основу для пропорційної градації відповідальності залежно від форми вини, характеру діяння та наслідків.

Регулятивний зміст охорони мереж конкретизує Закон України «Про електронні комунікації». Стаття 25 даного нормативно-правового акту передбачає встановлення Кабінетом Міністрів України правил охорони електронних комунікаційних мереж, охоронних зон, порядку виконання робіт у таких зонах, вимог до проєктів, маркування й погодження робіт [3]. Технологічні та просторові параметри охорони деталізуються Правилами охорони ліній електрозв'язку, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 1996 року № 135 [5].

Інституційний компонент визначається статтею 243 КУпАП, яка відносить розгляд справ за статтею 147 до компетенції національного регулятора у сфері електронних комунікацій. Правовий статус НКЕК, засади незалежності, колегіальності, відкритості, професійності та її регуляторні повноваження закріплені спеціальним законом [2; 6].

Процесуальна частина механізму формується загальними положеннями КУпАП про поняття проступку, мету стягнення, докази, протокол, права особи, зміст постанови та її оскарження [2]. Отже, сучасне правове регулювання у досліджуваній сфері є багатокомпонентним, адже спеціальний склад проступку діє разом із технічними правилами, інституційною компетенцією та універсальними гарантіями адміністративного провадження.

Під перевагою сучасного стану правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж доцільно розуміти нормативно або інституційно закріплену властивість відповідного механізму, яка підвищує його здатність своєчасно попереджати посягання, точно визначати підстави відповідальності, пропорційно реагувати на різний ступінь шкідливості, забезпечувати професійний розгляд справи та захищати процесуальні права особи.

Першою перевагою, на нашу думку, є існування самостійного спеціального складу адміністративного правопорушення. Пошкодження елемента мережі може зовні нагадувати звичайне пошкодження майна, однак його небезпека визначається не тільки вартістю кабелю, шафи, опори чи іншого обладнання. Значення має функціональний зв'язок предмета з наданням електронних комунікаційних послуг, можливістю обслуговування великої кількості користувачів і забезпеченням суспільно важливих процесів.

Спеціальна норма дає змогу юридично відобразити цей функціональний вимір. Вона спрямована не лише на охорону права власності оператора, а й на збереження режиму безпечної експлуатації мережі. Саме тому диспозиція статті 147 КУпАП охоплює як порушення правил охорони, так і пошкодження мережі та її технічних елементів [2].

Спеціалізація підвищує визначеність кваліфікації: правозастосувач має оцінювати як факт матеріальної шкоди, так і належність об'єкта до телекомунікаційної мережі, характер порушеного режиму та потенційний вплив на комунікаційну функцію. О. О. Юріков справедливо пов'язує відмежування суміжних складів із предметом посягання, наслідками та суб'єктивним ставленням особи [7, с. 210-211]. Отже, спеціалізація забезпечує точніше врахування суспільної ролі інфраструктури.

Другою перевагою є двоелементна логіка диспозиції статті 147 КУпАП. Відповідальність можлива, по-перше, за саме порушення правил охорони, а по-друге, за пошкодження мережі, технічних засобів чи споруд. Перша форма дозволяє реагувати до настання фізичного ушкодження або припинення послуг, а друга – забезпечує відповідальність, коли негативний матеріальний результат уже настав.

Превентивна складова має особливу цінність у сфері інфраструктурних ризиків. Проведення земляних, будівельних, вибухових, меліоративних або інших робіт без погодження в охоронній зоні може створити реальну загрозу мережі, навіть якщо кабель випадково не був зачеплений. Очікування фактичного пошкодження суперечило б логіці охорони критично важливих комунікацій. Правила охорони встановлюють режим обмежень і погоджень саме для того, щоб небезпечна поведінка була припинена завчасно [5].

Результативна складова, своєю чергою, не залишає поза охороною випадки, коли особа вже пошкодила елемент мережі, але наслідки не досягли рівня кримінального правопорушення. У науковій літературі наголошується, що за відсутності припинення надання телекомунікаційних послуг відповідне пошкодження може кваліфікуватися за статтею 147 КУпАП [7, с. 211]. Таким чином, норма формує безперервність правової охорони – від небезпечного порушення режиму до фактичного, але адміністративно караного пошкодження.

Наступною перевагою є широкий перелік предметів адміністративно-правової охорони. Стаття 147 КУпАП називає телекомунікаційну мережу, технічні засоби телекомунікації та споруди електрозв'язку, що входять до складу мережі. Закон України 2020 року свідомо розширив попередню конструкцію, орієнтовану переважно на лінії та споруди зв'язку [4].

Перевага полягає у переході від охорони окремого лінійного об'єкта до охорони функціонально пов'язаної системи. Електронна комунікаційна мережа за сучасним законодавством є комплексом технічних засобів, призначених для передавання або приймання інформації, а технічні засоби охоплюють обладнання, станційні та лінійні споруди, кабельні й інші компоненти [3]. Відповідна конструкція зменшує ризик формального уникнення відповідальності через твердження, що пошкоджений предмет не є власне «лінією». Науковці також відзначають, що мережа складається із взаємозалежних технічних елементів, а спеціальні правила конкретизують режим їх використання та охорони [8, с. 68]. Отже, комплексність предмета відповідає реальній мережевій будові інфраструктури.

Ще однією перевагою є диференціація штрафів залежно від статусу суб'єкта. Для посадової особи встановлено вищу межу відповідальності, ніж для громадянина [2]. Даний підхід відповідає підвищеному обсягу професійних обов'язків осіб, які організовують або контролюють земляні, будівельні, ремонтні та інші роботи, здатні вплинути на мережу.

Посадова особа зазвичай має ширші можливості отримати плани трас, погодити роботи, провести інструктаж, забезпечити присутність представника оператора та припинити небезпечні дії. Тому однаковий штраф для неї та випадкового громадянина не відображав би різниці в обсязі належної обачності. Підвищена санкція стимулює включати вимоги охорони мереж до внутрішніх процедур підприємств і органів влади.

Позитивним є й саме посилення відповідальності Законом України № 600-IX. До змін штрафи були значно нижчими, що послаблювало превентивне значення норми порівняно з масштабом потенційних наслідків. Сучасна санкція не є безумовною гарантією ефективності, однак вона усуває очевидну невідповідність між суспільною цінністю мережі та символічним характером стягнення [4].

Також перевагою вважаємо бланкетний спосіб побудови диспозиції. Стаття 147 КУпАП не намагається перелічити всі технічні вимоги, види робіт, відстані, способи маркування та процедури погодження. Вона встановлює загальну адміністративно-деліктну заборону, а конкретний зміст правил визначається галузевим законом і підзаконними актами [2; 3].

У технологічній сфері даний підхід має об'єктивні переваги. Детальні технічні приписи змінюються швидше, ніж кодифікований акт про адміністративні правопорушення. Їх розміщення в спеціальних правилах дозволяє оновлювати способи охорони без постійного переписування складу проступку. В. Допілка та С. Загороднюк обґрунтовано відзначають, що бланкетна норма набуває конкретного змісту через спеціальні правила, які визначають порядок безпечного використання технічних засобів [8, с. 68].

Бланкетність є перевагою за умови доступності й достатньої визначеності правил. Особа повинна мати можливість установити, яка саме вимога діяла, де проходила охоронна зона, чи було потрібне погодження та які дії заборонялися. Тому позитивний потенціал бланкетної конструкції безпосередньо залежить від належного оприлюднення, актуалізації картографічних даних і зрозумілого доведення приписів до виконавців робіт.

Висновки. Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що сучасний стан правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж має системні переваги, які не можна звести до факту посилення штрафів. Таким чином, сучасний стан правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення правил охорони телекомунікаційних мереж характеризується наявністю цілісного, функціонально взаємопов'язаного механізму, спрямованого не лише на застосування адміністративних стягнень після вчинення правопорушення, а й на завчасне попередження небезпечного втручання в роботу електронної комунікаційної інфраструктури. Позитивні властивості цього механізму виявляються у поєднанні спеціальної адміністративно-деліктної норми, галузевих правил технічної безпеки, компетенції спеціалізованого регулятора, диференційованого санкційного впливу та загальних процесуальних гарантій провадження у справах про адміністративні правопорушення. Відповідна взаємодія нормативних та інституційних елементів дозволяє розглядати охорону телекомунікаційних мереж як окремий напрям забезпечення стійкості суспільно важливої інфраструктури, а не тільки як різновид правового захисту майна операторів електронних комунікацій.

Література

1. Дослідницька служба Верховної Ради України. Наукова концепція законодавчого забезпечення сфери електронних комунікацій в Україні. Київ, 2024. 26 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Української РСР від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. Стаття 147
3. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. Офіційний вісник України. 2021 р. № 6. стор. 10. стаття 306. код акта 102665/2021
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту телекомунікаційних мереж: Закон України від 13.05.2020 № 600-IX. Підпункти 1, 2 п. 1 та п. 2 розділу I
5. Про затвердження Правил охорони ліній електрозв'язку: постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.1996 № 135. Пункти 1–6, 18–28 Правил
6. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку: Закон України від 16.12.2021 № 1971-IX. Ст. 3–4
7. Юріков О.О. Особливості кваліфікації умисного пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 5. С. 209–214.
8. Допілка В. О., Загороднюк С. О. Правове забезпечення телекомунікаційних засобів у морському судноплаванні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2021. № 50. С. 67–70.

References

1. Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *Scientific concept of legislative support for the electronic communications sector in Ukraine*. Kyiv, Ukraine: Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. [in Ukrainian]
2. *Code of Ukraine on Administrative Offenses*: Law of the Ukrainian SSR No. 8073-X of December 7, 1984. (1984). *Bulletin of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR*, Appendix to No. 51, Article 1122, Article 147. [in Ukrainian]
3. *On electronic communications*: Law of Ukraine No. 1089-IX of December 16, 2020. (2021). *Official Bulletin of Ukraine*, (6), Article 306. Act Code No. 102665/2021. [in Ukrainian]
4. *On amendments to certain legislative acts of Ukraine concerning strengthening the protection of telecommunication networks*: Law of Ukraine No. 600-IX of May 13, 2020. (2020). Subparagraphs 1–2 of Paragraph 1 and Paragraph 2 of Section I. [in Ukrainian]
5. *On approval of the Rules for the protection of telecommunication lines*: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 135 of January 29, 1996. (1996). Paragraphs 1–6, 18–28 of the Rules. [in Ukrainian]
6. *On the National Commission for State Regulation of Electronic Communications, Radio Frequency Spectrum and Provision of Postal Services*: Law of Ukraine No. 1971-IX of December 16, 2021. (2021). Articles 3–4. [in Ukrainian]
7. Yurikov, O. O. (2021). Specific features of the qualification of intentional damage to or destruction of a telecommunication network. *Entrepreneurship, Economy and Law*, (5), 209–214. [in Ukrainian]
8. Dopilka, V. O., & Zahorodniuk, S. O. (2021). Legal support for telecommunication facilities in maritime shipping. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*, (50), 67–70. [in Ukrainian]

Дата надходження статті: 27.10.2025

Дата прийняття статті: 19.11.2025

Опубліковано: 29.12.2025